

ישראלים באירופה והמשכיות יהודית?
השוואה בין דור ראשון לדור שני של
מהגרים

מאת: ד"ר לילך לב ארי

הוצג בכנס המדעי התשיעי של

אורנים

25 ביוני 2008

9

YARDEN

P Disabled badge holders only
Max stay 2hrs
No return within the

A woman in a dark coat walking past the store entrance.

YARDEN

מטרת המחקר

- מחקר זה עוסק בקהילות של ילידי ישראל המתגוררים בארצות אירופה, בייחוד באלה החיים באנגליה ובצרפת.
- מחקר זה בוחן את השאלה באיזו מידה הדור הצעיר ובני ישראלים מהגרים תורמים להמשכיות העם היהודי בתפוצות ובאיזו מידה הם מהווים קבוצה מועדת להתבוללות?
- מדובר בצעירים (עד גיל 35), רווקים ובני "דור וחצי" (שנולדו בישראל אך התחנכו חלק או מרבית חייהם בחו"ל ובני הדור השני (ילידי חו"ל).

שיטת המחקר

- המהגרים הישראלים לדורותיהם חלקם הגדול השיב לשאלונים והנתונים עובדו סטטיסטית
- מעל 20 ישראלים רואיינו פנים אל פנים – כל זאת על מנת להתחקות אחר מרכיבי זהותם ומנגנוני שמירת הזהות היהודית והישראלית שלהם בארצות חו"ל.

התבוללות מול המשכיות

- תהליך טמיעתם של יהודים ברחבי העולם היה קיים כבר מימי קדם. דפוס התבוללות, דהיינו; ניתוק של יהודים מקשריהם עם מסגרות יהודיות במקום מגוריהם וממתן ביטוי ממשי בחייהם לזהותם הייחודית כיהודים – שונים בעוצמתם ובהשוואה בין קהילות יהודיות שונות.

התבוללות - המשך

- למושג מספר ממדים:
- התבוללות מבנית המתבטאת בפעילויות גומלין עם החברה הרחבה כגון: ניידות גאוגרפית, התחום הכלכלי, הפוליטי והחברתי;
- התבוללות תרבותית בהקשר של חלק ממערכת הערכים והסמלים הכלל חברתית;
- התבוללות באמצעות נשואי חוץ (out-marriage)
- התבוללות בממד האישי - הזהותי כגון: התנתקות מקיום מצוות, מהשתייכות ארגונית, מזיקה לישראל ועוד (דלה-פרגולה, 1996)

דור שני ו"דור וחצי"

- מאחר ומרבית המהגרים מישראל עשו זאת בעיקר בשנות ה 80 ואילך, חלק מילדיהם נולדו בישראל וגדלו במדינות חו"ל וחלק נולדו במדינות חו"ל.
- בדרך כלל מקובל להתייחס לבני מהגרים אשר היגרו עם הוריהם בגיל 14 ומטה כבני "דור וחצי", כלומר נולדו בארץ המוצא אבל התחנכו בחו"ל (לפחות בבית הספר התיכון).
- ילדי מהגרים אלה שונים מילידי המקום, המכונים בני הדור השני (Cohen and Haberfeld, 2003).

דוגמא לזהות והתבוללות:

- אילת, אחת מנציגות "דור וחצי" שרואיינה באנגליה, הגיעה בגיל צעיר מאד עם הוריה לשם ונישאה ללא יהודי. היא מציינת כי "החלטתי להתחתן עם לא יהודי כי הייתי בטוחה ביהדות שלי בצורה ישראלית. הבאתי אותו לקהילה והוא מדבר עברית אבל לא התגייר. אוהב להיות בארץ, אוהב את המשפחה. היהדות שלי היא לא גלותית ואני לא יודעת איך להיות יהודיה.... כל הילדות שלי שאלו אותי מה אני? בגיל 17 אמרתי שאני ישראלית ואנגליה. נמאס לי שניסו לחצות אותי בעוד החוויה שלי מגובשת."

אוכלוסיית המחקר הכמותי

- לשאלונים השיבו 126 ישראלים
- 42% גברים ו 58% נשים
- שיעור מעט גדול יותר של משיבים מתגורר באנגליה (48%) לעומת צרפת (42%) ובמדינות אחרות באירופה עוד 10% מהמשיבים.
- עיקר ניתוח הנתונים הסטטיסטיים יתייחס לישראלים המתגוררים באנגליה ובצרפת.
(N=114).

אוכלוסיית המחקר-המשך

- גילאי המשיבים נעים בין 17-76, כאשר הגיל הממוצע הוא 38 והגיל החציוני 34.
- באנגליה המשיבים מבוגרים יותר מאשר בצרפת (למשל: שיעור המשיבים באנגליה בגילאי 41 ומעלה הוא 55% בעוד בצרפת רק חמישית מהמשיבים בגיל זה).

אוכלוסיית המחקר-המשך

- בהשוואה לפי ארצות מגורים, נמצא הבדל מובהק בכך ששיעור הנשואים גבוה יותר בקרב המתגוררים באנגליה (כמובן גם קשור בגילם הגבוה יותר של המשיבים המתגוררים באנגליה).
- שיעור הנשואים (והגרושים) בקרב הישראלים החיים באנגליה הוא 63% בהשוואה ל – 24% מהמשיבים בצרפת.
- לעומת זאת 76% מהמשיבים החיים בצרפת הם רווקים ו - 37% בלבד בקרב הישראלים המתגוררים באנגליה.

אוכלוסיית המחקר האיכותני

- בנוסף לשאלונים שמילאו ישראלים החיים באירופה, נערכו גם ראיונות פנים אל פנים.
- **עשרים ושלושה ראיונות נערכו עם ישראלים השוהים בלונדון ופריס.**
- מתוכם נערכו 5 עם גברים 13 עם נשים ועוד 5 עם בני ובנות נוער.
- טווח הגילאים של 23 המרואיינים נע בין 13-61:
- עד 20: 5
- 21-29: 9
- 40-49: 4
- 50-60: 5

ממצאים

מוצא יהודי של הנחקרים ובני/בנות זוגם

- כמעט כל הנחקרים (97%) נולדו להורים יהודים (אב ואם).

- מקרב אלה שציינו שיש להם בן או בת זוג (והם מהווים 76% מנחקרים) רק 74% ציינו שבן/בת זוגם יהודי, 13% ציינו שהוא/היא יהודים חלקיים ועוד 13% ציינו שבן/בת זוגם אינו יהודי/ה.

מוצא יהודי - המשך

- בהשוואה לפי ארצות מגורים נמצא הבדל סטטיסטי מובהק רק לגבי יהדות בן/בת הזוג, כאשר שעור הנשואים או החיים עם בן/בת זוג **לא** יהודים **גבוה יותר בקרב המתגוררים בצרפת** (22%), אשר כזכור חלקם הגדול צעירים ורווקים, בהשוואה לאנגליה (2%).

עמדות כלפי נשואי חוץ

- הישראלים במחקרנו התבקשו להביע עמדתם ביחס לנישואין בין יהודים ללא יהודים.
- כמעט 60% ציינו כי החלטה לגבי נישואין כאלה היא **עניינו האישי של הזוג**.
- ארבעה עשר אחוזים מהמשיבים ציינו כי הם **מסכימים לחלוטין** לסוג כזה של נישואין לעומת 11% שמתנגדים לחלוטין לסוג כזה של נישואין (היתר, 8% מתנגדים אלא אם כן בן/בת הזוג תאמץ אורח חיים יהודי ועוד 7% מתנגדים אלא אם כן בן/בת הזוג יתגייר/תתגייר).

עמדות כלפי נשואי חוץ

- **לגבי עצמם או לגבי ילדיהם** שיעור המצדדים בנשואי חוץ יורד ל 58% (לעומת 74% בשאלה הקודמת-הכללית יותר), ושיעור **המתנגדים** ברמות השונות עלה ל - 42% (לעומת 26% בשאלה הקודמת).
- **כאשר הנושא הופך אישי יותר עולה התנגדות הישראלים במחקרנו לנשואי חוץ.**
- עובדה המעידה על רצון לשמר את זהותם היהודית ואת זו של ילדיהם במידה מסוימת, בניגוד לעמדה ליברלית רחבה יותר כאשר העניין אינו נוגע להם אישית.

יחסי גומלין עם הקהילה הלא-יהודית

- רון, צעיר ישראלי בעל תואר במשפטים, כבן 30 אשר גר עם הוריו בעבר בצרפת במשך חמש שנים, חזר עימם לארץ וכעת חי ובעובד בצרפת כשנתיים. רון ניחן ביכולת לנתח את החברה הצרפתית באופן מעמיק בשל העובדה שהתחנך במדינה מספר שנים כנער צעיר וכעת הוא בוחן את החברה כמבוגר צעיר וחילוני כהגדרתו.
- רון תאר את יחסי הישראלים עם הקהילה הלא יהודית באופן הבא: "הרפובליקה כאן הפרידה דת ממדינה. אדם לא יכול להגיד בחג מסוים אני לא יכול לעבוד...לא עולה משהו שמקשה על ישראליות או יהדות, יש מצב שבו ישראל עלולה להיות מותקפת ולכן להיות ישראלי זה סוג של מטלה. צריך להסביר או להצטדק, למשל במלחמת לבנון השנייה. סוג של מטלה שיכולה לחדד את הרצון להסביר. מבחינה ביטחונית, כששואלים לא תמיד אומר את אמת, לפעמים אני אומר שאני מאנגליה, קרה כבר שטענתי שאני ממדינה אחרת כי השואלים היו בעלי חזות מוסלמית".
- מדבריו של רון עולה תחושה של חשש מסוים שקיים בקרב מספר מרואיינים אחרים בצרפת ופחות בקרב מרואיינים באנגליה,

לוח 1. יחסי ישראלים ולא יהודים – ממוצעים וסטיית תקן (1=כלל לא; 5=במידה רבה מאד)

סטיית תקן	ממוצע	
1.12	2.86	מקיימים יחסים כלכליים הדוקים (כמו עסקים משותפים, רכישת סחורות אצל לא יהודים)
1.14	2.85	מתחנכים במוסדות לימוד משותפים
1.09	2.36	מקיימים יחסים חברתיים הדוקים
1.07	2.25	מבלים במשותף בשעות הפנאי
1.12	2.17	מקיימים פעילויות תרבותיות משותפות
0.99	2.00	קיימת עזרה הדדית ביניהם
0.88	2.00	מקיימים קשרי נישואין רבים

צעירים מול מבוגרים

- בהשוואה לפי דור, צעירים (רווקים ובני דור וחצי ודור שני), מול מבוגרים (דור ראשון) מאפיינים את יחסי הישראלים והקהילה הלא יהודית בעיקר כ:
 - מקיימים **יחסים חברתיים הדוקים** (23% לעומת 8% בהתאמה – שטענו כי יחסים אלה מתקיימים במידה רבה ורבה מאד);
 - כמקיימים **יחסים כלכליים הדוקים** (33% ו 26%);
 - מקיימים **פעילויות תרבותיות משותפות** (19% ו 14%)
 - מבליים במשותף **בשעות הפנאי** (30% ו 5%).

מערכת היחסים עם לא-יהודים

- מערכת היחסים עם הקהילה הלא יהודית, רופפת מאד ומבוססת בעיקר על קשרים כלכליים.
- מעטים הישראלים שטענו כי קיימים נשואי חוץ בקרב ישראלים בקהילתם.
- במידה וקיימת אינטראקציה עם הקהילה הלא-יהודית, הרי שהיא קיימת בקרב בני הדור השני ודור וחצי והרווקים.

הצעירים ובני "דור וחצי"-מה הם אומרים?

- ציין צעיר בן 30: "החברה הצרפתית אינה קלה להתערות...פריס היא חברה די סגורה ויגרמו לך להרגיש זר יותר ממקומות אחרים".
- ישראלים בפריס לרוב אינם מסתירים, אך גם אינם מבליטים, את זהותם הישראלית. **הם מסתירים את זהותם הישראלית בעיקר בסיטואציות של תחושת איום:**
"אם הנהג בעל חזות מוסלמית אמרתי שאני מאוסטרליה. במלחמה היה קשה, לא קראתי במטרו ספר בעברית כדי לא למשוך 'אש'" (ישראלית בת 30).

ולעומתם הצעירים יותר-מה הם אומרים?

- בני הדור "דור וחצי" ודור שני, לעומת המבוגרים יותר, טענו כי הם מציגים עצמם כיהודים "בלי בעיה" ואף "שמים מגן דוד או חי" (נערים בני 13 ו 15 בפאריס).
- בני נוער המתגוררים בפאריס מציגים עצמם כיהודים ואינם מסתירים את זהותם, גם בבית הספר הציבורי בו הם לומדים.
- רבים מהם אף מבליטים את זהותם היהודית והישראלית על ידי סמלים "היהודים בגיל שלנו אוהבים לשים תמונות של ישראל ומגן דוד בכל מקום" (נער בן 13).

ובלונדון-ההורים חשים בנוח, אך הצעירים:

- בני נוער דווחו על חוסר נוחות בשל פחד וגילויי אנטישמיות.
- נער כבן 13 סיפר ש " זרקו אבנים על האוטובוס של בית ספר, כשהולכים עם הסמל של JFS – אני לא מרגיש בנוח, אלה שנוסעים ברכבת נתקלים בגילויי אנטישמיות – "Bloody Jews". כל עוד אני עם ילדים יהודים אחרים אני בסדר".
- יותר ממחצית בני הנוער חשים יותר אנגלים מישראלים. בסיטואציות רגישות מסתירים בני נוער את זהותם היהודית והישראלית.

קשרים חברתיים ויחסי גומלין עם הקהילה היהודית

צירה בשם טלי בת 26, אשר לומדת לתואר שני בספרות צרפתית, רווקה אשר הגיעה לפאריס עם בן זוגה הישראלי, סטודנט אף הוא (שניהם לא נשואים) תארה את הקהילה היהודית המקומית ואת יחס הישראלים אליה באופן הבא: "היהודים מאורגנים סביב בתי הכנסת ולימוד העברית שנעשה בין אם בבית הכנסת ובין אם באולפנים שחלקם שייכים לסוכנות היהודית, החיים היהודיים היומיומיים, בריתות בר/בת מצוות. הישראלים מעורים בקהילה (היהודית, ל.ל.). מקבוצת הגיל שלנו עושים הכול להימנע מקהילה זו. היא מאיימת עלינו מאד בגלל שהיא מפגישה אותנו עם סממנים יהודיים גלויים ולעיתים גם מקוממים. מצד אחד מקטלגים אותי כאחת מהם ואז את לא אנונימית ומצד שני הם מצפים ממך לייצג את האב טיפוס הישראלי, שעשה צבא – אנחנו עשינו אבל חלק מחברנו לא."

קשרים חברתיים ויחסי גומלין עם הקהילה היהודית

- מרבית המשיבים (82%) טענו כי קיימת קהילה יהודית מאורגנת, באזור מגוריהם, במידה רבה ורבה מאד.
- פעילות המשיבים בקהילות **אלה מועטה ביותר**, כאשר כמחציתם ציינו אינם משתייכים לקהילה ואינם פעילים בה, עוד כחמישית ציינו שהם משתייכים אך לא פעילים, ורק כרבע מהמשיבים ציינו כי הם פעילים במידה מסוימת (5% בלבד ציינו כי הם פעילים מאד).
- מרבית הצעירים (61%) ציינו שאינם משתייכים ואינם פעילים בקהילה היהודית במקום מגוריהם לעומת 40% מהמבוגרים שציינו זאת.

קשרים חברתיים ויחסי גומלין עם הקהילה היהודית

- כאשר התבקשו הישראלים לאפיין את השכונות בהן הם מתגוררים כיום,
- בהשוואה לפי ארץ מגורים, כמחצית (47%) מהישראלים המתגוררים באנגליה אפיינו את שכונתם כבעלת אופי יהודי בעיקר (לעומת 15% מהמשיבים המתגוררים בצרפת).
- לעומת זאת 77% מהמתגוררים בצרפת ציינו שלשכונתם אופי מקומי בעיקר בהשוואה ל - 41% מהמתגוררים באנגליה (יתכן ומגורים בשכונה לא יהודית זולים יותר ואז חלק מהישראלים בצרפת, שהם סטודנטים, מעדיפים שכונות אלה)

קשרים חברתיים ויחסי גומלין עם הקהילה היהודית

- כאשר נשאלו הישראלים לגבי מיהם **חבריהם הקרובים בחו"ל**, הרי שלגבי **יהודים מקומיים**, 16% ציינו שרוב חבריהם או כולם יהודים מקומיים (לא כולל ישראלים).
- לגבי **ישראלים**, 45% ציינו כי רוב חבריהם או כולם הם ישראלים.
- לגבי **לא יהודים**, רק 16% ציינו כי רוב חבריהם או כולם הם לא יהודים.

קשרים חברתיים ויחסי גומלין עם הקהילה היהודית

- **ישראלים החיים באנגליה**, מרביתם (65%) ציינו כי רוב או כל חבריהם בחו"ל ישראלים, בהשוואה לרבע מהישראלים החיים בצרפת שטענו כך.
- **לגבי חברים לא יהודים** בחו"ל, חמישית מהישראלים החיים בצרפת לעומת 5% בלבד מאלה החיים באנגליה ציינו שמרבית או כל חבריהם לא יהודים.

יחסי הישראלים והיהודים

- מבין הישראלים הצעירים שרואינו ניכרת תחושת **השוני המשמעותי** בינם לבין הקהילה היהודית המקומית ומפרשים אותו כקשור למספר מרכיבים מרכזיים:
- **היחס למסורת היהודית ורמת הדתיות שונה בין ישראלים ויהודים-צרפתיים**
"הייתי בחתונה אורתודוקסית... עם מנהגים משונים..." (גבר ישראלי בן 30), "בקבוצת הגיל שלנו עושים הכול להימנע מהקהילה הזו. היא מאיימת עלינו מאד, בגלל שהיא מפגישה אותנו עם סממנים יהודיים גלויים ולעיתים גם מקוממים". (ישראלית בת 30).
- **מנטאליות תרבותית**
"משהו במנטאליות, בדברים קטנים: מוסיקה ישראלית ששמעו הייתה ישנה, יהורם גאון, יפה ירקוני. לא מחוברים לישראלים חילוניים, הקהילה היהודית מתרכזת סביב נושא כבוד ואז אחד תורם והשני מתחרה בו...אצלם אם מגיע ראש ממשלה, נאבקים להצטופף, כשהוא מגיע רבו על הזכות להיכנס לאירוע איתו". (ישראלי בן 30).

יחסי הישראלים והיהודים

- תפיסה של מדינת ישראל

- "הם מצפים ממך לייצג את האב טיפוס הישראלי; שעשה צבא – אנחנו עשינו אבל חלק מחברינו (שנמצאים פה) לא" (ישראלית בת 26).

- יחס לצרפת וללא יהודיים

- "הקהילה היהודית כאן מוזרה הם במתח עם המדינה הצרפתית....מתלוננים על אנטישמיים... אני אישית, אני לא נראה שונה, קל לי יותר להשתלב ולא נמצא במסגרות המתעמתות עם אנטישמיים". (ישראלי בן 30)

יחסי ישראלים ויהודים

- כאשר התבקשו המשיבים לאפיין את יחסי הישראלים והיהודים המקומיים בקהילת מגוריהם, הרי שמערכת הקשרים בכל ההיבטים שנסקרו רופפת למדי.
- חינוך משותף במוסדות יהודיים בולט ל"טובה", שמירה משותפת על זהות יהודית, קשרים כלכליים וקיום קשרי נישואין. יחד עם זאת, סטיות התקן הגבוהות לגבי היבטים אלה מעידות על שונות רבה בין המשיבים, כך שאינם תמימי דעים גם בהקשרים אלה.
- במידה שקיימים קשרי גומלין בין הקהילה הישראלית ליהודית הרי שמערכת החינוך היהודית המקומית היא הציר של יחסי הגומלין ביניהן,
- בד בבד עם שמירת זהות משותפת כלשהי, קשרי חיתון וקשרים כלכליים.

תרומת הישראלים להמשכיות יהודית- האומנם?

- כפי שצוין קודם, השפעת הקהילה הישראלית על היהודית בתחום הזהות היהודית אינה גבוהה.
- בהתאם גם לא קיימת בקרב המרואיינים תחושה של השפעה רבה של ישראלים על אופייה היהודי של הקהילה המקומית בעיקר בפריס.
- ההשפעה המועטה הקיימת קשורה בארגון פעילויות על ידי הסוכנות והשגרירות (כנסים, הרצאות), הוראת עברית על ידי מורים ישראלים, ונישואים עם בני הקהילה.

תרומת הישראלים להמשכיות יהודית- האמנם?

- צעירים ונוער ישראלים בפריס סבורים כי ישראלים **אינם** תורמים לאופייה היהודי של הקהילה היהודית המקומית.
- "they are not important at all, there " doing just fine without us (בן 23 מפריס).
- תרומתם של ישראלים מתמצית, לדעתם, **בהוראת עברית**, "שמירת הקשר עם התרבות העברית" ויצירת רושם טוב ביחס לישראל.

תרומת הישראלים להמשכיות יהודית- האומנם?

- רוב בני הנוער והצעירים הישראלים בלונדון אינם סבורים כי ישראלים תורמים לאופייה היהודי של הקהילה המקומית, מלבד החיבור לישראל "[הישראלים, ל.ל.]. נותנים ליהודים מושג טוב יותר לגבי המציאות בישראל" (ישראלי בן 21 מלונדון).

תרומת הישראלים להמשכיות יהודית- האמנם?

- בשתי הקהילות המרכזיות שנבדקו (באנגליה ובצרפת) בולטת **תחושת ניכור** בין קהילת הישראלית לקהילת היהודים המקומית ותפיסה של השפעה מזערית של הקהילה הישראלית על היהודית.
- ישראלים החיים באנגליה מעורבים קצת יותר אבל מאחר ובשתי המדינות מרבית הישראלים הגדירו עצמם כחילוניים, הקשר עם הקהילות היהודיות - **הנתפסות כמאורגנות אך גם כשונות (ודתיות) – רופף**.

תרומת הישראלים להמשכיות יהודית-

האמנם?

- ישראלים מכירים בעובדה שיהודים מקומיים לא ממש זקוקים להם למעט נושא הוראת העברית ובמידה מסוימת הבאת נושא ישראל לקהילה היהודית, בעיקר בהיבט התרבותי (מופעים של זמרים ישראלים למשל).
- צעירים ובני המהגרים סבורים גם כן שהשפעה אינה רבה ותמצית, במידה מסוימת, בכך שישראלים משמשים מעין גשר לתרבות עברית/ישראלית.
- גם מתשובות ספורות לשאלה "פתוחה" שעסקה בנושא השפעת הקהילה הישראלית על היהודית (בעיקר של צעירים), עולה כי הקשר רופף מאד וקיימת תחושת ניכור הדדית בין הישראלים ליהודים המקומיים.

המשכיות יהודית או התבוללות? השוואה בין נשואים (דור ראשון) לרווקים (דור שני ו"דור וחצי")

- המבוגרים, דור ראשון, מרביתם נשואים והורים לילדים. למרות חילוניותם מוצאים עצמם שולחים את ילדיהם למסגרות חינוך יהודיות בחלק לא מבוטל של המקרים.
- יחד עם זאת בני הדור הראשון מקפידים מאד על שמירת הזהות היהודית, לפי הבנתם ותחושת השייכות שלהם, במסגרת רשתות חברים ישראלים וקשר מתמיד עם הארץ.

המשכיות יהודית או התבוללות? השוואה בין נשואים (דור ראשון) לרווקים (דור שני ו"דור וחצי")

- בני דור שני ו"דור וחצי", חלקם סטודנטים, ובשל כך מעורים יותר בחברה הלא-יהודית ובתרבותה, כמעט ולא מתגוררים בשכונות בעלות אופי יהודי או אף בשכונות לישראלים אחרים, והקשר שלהם ליהדות ולישראל או לישראלים אחרים רופף מאד (למרות קשר רגשי גבוה לישראל).
- הצעירים הללו "מועדים" יותר להתבוללות שכן שורשיהם היהודים, בין אם התחנכו מרבית שנותיהם בחו"ל ובין אם בארץ, אינם עמוקים והקשר שלהם לקהילות היהודיות וישראליות רופף בהרבה מזה של בני הדור הראשון (שגם הוא תוצאה של שליחת ילדיהם לבתי ספר יהודיים בעיקר).

סיכום ומסקנות

- בשונה מבני הדור הראשון והנשואים, שאלת ההמשכיות היהודית של קבוצת הצעירים, הרווקים ובני "דור וחצי" ודור שני בעייתית יותר.
- בעוד דור ההורים נשען על זהותו הישראלית כבסיס איתן להמשכיות ישראלית-יהודית בחו"ל, הצעירים וצאצאי הדור הראשון נמצאים במצב שונה ומנגנוני שמירת הזהות היהודית שלהם אחרים ואולי אף פחות יעילים מאלה של הוריהם.

סיכום ומסקנות

- השמירה על 'הבועה הישראלית' אינה מהווה ערובה לבני "דור וחצי" ודור שני מפני התבוללות, שכן לימודים במוסדות להשכלה גבוהה ומקומות תעסוקה עתידיים מפגישים אותם (כפי שעולה הן מהממצאים הכמותיים והאיכותניים) עם אוכלוסייה לא יהודית.
- בולטת לכן דאגת ההורים משבריריות החינוך הישראלי גם אם חלקו נעשה במסגרות יהודיות. מנגנוני שימור הזהות הישראלית-יהודית הנראים מאד טוטאליים בקרב בני הדור הראשון שבריריים יותר בקרב בני "דור וחצי" ודור שני במפגשם עם החברה הלא יהודית.

סיכום ומסקנות

- הפעולה המתבקשת ביותר בעקבות ממצאי המחקר הנוכחי יש לחזק הקשר של הצעירים ליהדות ולקהילות היהודיות בחו"ל על מנת לשמור על המשכיות יהודית.
- אך מעבר לכך, יש להגביר את זיקתם לישראל בעיקר לעודדם לחזור ארצה.
- במידה ולא יצליחו הצעירים לשמר את הזהות היהודית-ישראלית שלהם הם ייטמעו בתוך החברה המקומית הלא-יהודית בשיעור גבוה.
- החזרה לישראל בקרב הדור הצעיר אפשרית ויש בקרבם נכונות גבוהה לכך. לכן יש לנצל נכונות זו על מנת לעודד את הצעירים לחזק את הקשר לישראל ולשקול חזרה אליה כמולדתם – על כל ההיבטים המשתמעים מכך.

MATZKY
HASIFRIA

סטימצקי
הספרייה

46

SALI

